

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא פו

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן (שמעריים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

ויעקב – סובר שלא שמים את העניים לפי עניותם להקל, ולא העשיר לפי עשרו

שאין קצבה לדמי בושת.

ב. ר' יהודה אומר הגדול לפי גודלו והקטן לפי קטנו.

ג. רבי שמעון [לא משווה את העניים לעשירים] –

עשירים: רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם.

עניים כפחותין שבהן ר"ל של העניים, להקל על המזיק, שבושתו קלה.

עתה הגמרא מבררת מדוע היינו דווקא כר"ש

מני?

אי רבי מאיר - מתניתין קתני הכל לפי המבייש והמתבייש, ורבי מאיר כולו בהדי הדדי נינהו.

ואי ר' יהודה - מתניתין קתני המבייש את הסומא חייב, ואילו ר' יהודה אומר

סומא אין לו בושת – ואין לומר דהיינו שהסומא לא גובה דמי בושת אך הוא כן משלם, שכן

מדייקים והא מדקתני סיפא המבייש את הישן חייב וישן שבייש פטור ולא קתני

סומא שבייש פטור - מכלל דלא שנא הכי ולא שנא הכי.

(מסקנה) אלא לאו רבי שמעון היא.

בושת כשמתכוון לאדם אחר

מאן תנא להא דתנו רבנן-

נתכוון לבייש את הקטן, ובייש את הגדול, נותן לגדול דמי בושתו של קטן. לבייש

את העבד, ובייש את בן חורין, נותן לבן חורין דמי בושתו של עבד.

מני? לא רבי מאיר ולא רבי יהודה ולא רבי שמעון!

קא סלקא דעתך קטן: קטן בנכסים, גדול: גדול בנכסים.

עתה הגמרא מפרטת מדוע זה לא מסתדר עם אף שיטה: אי רבי מאיר - האמר כולו בהדי

הדדי נינהו.

ואי רבי יהודה - האמר אין לעבדים בושת ר"ל המבייש אותו פטור מבושת.

ואי ר"ש - האמר נתכוון לבייש את זה ובייש את זה פטור.

להלן מהיכן ר"ש לומד את זאת:

מאי טעמא כקטלא:

מה קטלא עד דמתכוון ליה דכתיב וארב לו וקם עליו עד שיתכוון לו.

בושת נמי, עד דמכין ליה דכתיב ושלחה ידה והחזיקה במבושיו- עד שיתכוון לו.

א. לעולם ר' יהודה –

וכי קאמר ר' יהודה אין לעבדים בושת למיתבא להו, אבל למישמשלז שיימין

בהו כמה העבד היה מסכים לקבל כדי שיביישו אותו, וסכום זה נותן לבן חורין.

ב. ואי בעית אימא-

אפילו תימא רבי מאיר. גדול, גדול ממש, וקטן, קטן ממש.

וקטן בר בושת - כדאמר רב פפא דמיכלמו ליה ומיכלם הכא נמי דמיכלמו ליה

ומיכלם ר"ל כשמזכירין לו בושת ומכילמין אותו בה מצטרף.

[עד כאן דף פו עמוד א]

תא שמע המכה אביו ואמו ולא עשה בהן חבורה, שחיוב מיתה ישנו רק כשעשה חבורה,

והחובל בחבירו ביום הכפורים, חייב בכלול דהיינו חמשת הדברים.

הגמרא מנסה להבין איך יתכן שיש מזק בלי חבורה, ומכריחה לומר דהיינו ספק שלם,

במכה החוזרת:

האי לא עשה חבורה היכי דמי ?

לאו כגון שהכה על ידו וסופו לחזור - וקתני חייב בכלול!

(דחיה) אמרי הכא במאי עסקין כגון שחירשו ולא עשה בו חבורה.

(קושיה) והאמר רבה החורש את אביו נהרג, לפי שאי אפשר לחרישה בלא

חבורה טיפתא דדמא נפלה ליה באודניה.

אז חוזרים להוכחה שהתחלנו, לכן הגמרא מביאה מקרה אחר כדלהלן:

(דחיה) אלא הכא במאי עסקין כגון שגילחו שהופחת דמיו אך לא עשה חבורה.

(קושיה) גילחו מהדר הדר והיינו בעיין שאין הבדל אם חוזר שערו או המכה שבידו ?

(דחיה) אמרי הכא במאי עסקין כגון שסכו נשא סם המשיר את השער דלא הדר

והופחת מכספו שמום הוא.

הגמרא מפרטת כיצד יתכן בזה חמשת הדברים:

צער - דאית ליה קרטופני חטטים ברישיה וצווחי מהנהו קרטופני .

ריפוי - דבעיא אסויי את הכאבים הללו.

שבת - דהוה מרקיד בי כובי חנויות דבעיא מחוי מראה גוני ארישא נענוע בראשו

להראות מיני שחוק כדרך הליצנים שכעת ולא מחוי מהנהו קרטופני .

בושת - אין לך בושת גדול מזה.

מכה החוזרת – שיטות נוספות

ומילתא דבעיא ליה לרבה, פשיטא ליה לאביי להך גיסא. ולרבה להך גיסא.

דאתמר הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור:

ב. אביי אמר נותן לו שבת גדולה דמי ידו ושבת קטנה היינו שבת בכל הימים

שעומד במשכב (שומר קישואין) .

ג. ורבה אמר אינו נותן לו אלא דמי שבתו שבכל יום ויום – ר"ל מכיוון שלא

משלם דמי ידו, חייב לשלם לו השכר ששוכרים שאר פועלים בשוק.

הקוטע יד עבד עברי – למי שייך התשלומים

איתמר הקוטע יד שאינה חוזרת עבד עברי של חבירו:

א. אביי אמר נותן לו שבת גדולהשלד דמי ידו לעבד [כדי שיצא מרבו בידו

שלימה] ושבת קטנה לרב [שעכשיו רבו מפסיד שאינו יכול לעבוד כבתחילה,

מ"מ נסתחפה שדרו].

ב. רבא אמר הכל יתן לעבד וילקח בהן קרקע והרב אוכל פירות. [כך

גורסים הרי"ף והרמב"ם] ורבו מפסיד את הכל שנסתחפה שדרו שלה. יש גרסא

אחרת יתן הכל לרב וילקח בהו קרקע והרב אוכל פירות, כדי להשלים את

ההפסד שעתה עבדו אינו יכול לדלות דלי- תוס']

פשיטא פחת אצל עצמו ואצל רבו לא פחת שלא ביטלו ממלאכתו. כגון דפסקיה

לריש אוניה או לריש נחירה הכל לעצמו.

פחת אצל רבו - פלוגתא דאביי ורבה .

[משנה] בושת הכל לפי המבייש והמתבייש

מני מתניתין לא רבי מאיר ולא ר' יהודה, אלא ר' שמעון היא דתנן-

א. ר' מאיר [משווה את כולן] - וכולן דהיינו עניים ועשירים רואין אותן כאילו הם

בני חורין שירדו מנכסיהםשלו, אפילו העשירים, שהן בני אברהם יצחק

מתבייש יותר או פחות וכיוצא בזה מצינו במתניתין גבי העביר תליתו ופרע ראש של אשה בשוק

דאין מדקדקין בדבר אם היו שם בני אדם שרגיל להתבייש יותר מפניהם כגון בני אדם חשובים

או לא אלא ששים לשומא אחת:

שלז תוספות ד"ה אבל למישם שיימין בהו. ולא דמי לנתכוון להרוג את הבהמה והרג את

האדם לכותי והרג את ישראל דהתם איכא קרא דדרשין בפרק ב' דמכות (דף ז): בבלי דעת

פרט למתכוין להרוג את הבהמה כו' והכא ליכא קרא ולא ילפינן מהתם דהא מבעי לן קרא הכא

לרבי שמעון לפטור נתכוון לבייש את זה ובייש את זה אף על גב דאיכא קרא בדיני נפשות:

שלד תוספות ד"ה שבת גדולה לעבד. כדי שיצא מבית רבו בידו שלימה ושבת קטנה לרב

אע"פ שמפסיד הרב שאם לא נקטעה ידו או רגלו היה דלי דוולא ואזיל בשליחותיה ועכשיו אין

יכול כי אם לשמור קישואין ופתח חשבין ליה השתא כמו חלה דאמר בפרק קמא דקדושין (דף

יז. ושם) דאין חייב להשלים דנסתחפה שדרו ואף על גב דחלה ארבע שנים חייב להשלים התם

אין עושה שום מלאכה אבל הכא יכול לשמור קישואין או פתח:

שלה: תוספות ד"ה כך ביאר בפני יהושע

שלו תוספות ד"ה כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם. כי יש עשירים שאין מתביישין יותר

מבני חורין שירדו וכן עניים ואין יכולין לדקדק עליהם כ"כ איזה מהן מתבייש כאילו ירד ואיזה

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא פו

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן(שמעריים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא:)

(דחיה) אמר רב פפא אין, דמיכלמו ליה ומיכלם.

(מסקנה) הגמרא לא פושטת את הספק.

והתניא ר' אומר-

חרש יש לו בושת,

שוטה אין לו בושת.

קטן פעמים יש לו, פעמים אין לו, והיינו הא דמיכלמו ליה ומיכלם, הא דמיכלמו ליה ולא מיכלם.

[משנה] המבייש את הסומא חייב

נתבאר במשנה שהמבייש את הישן ואת הסומא חייב אך ישן שבייש פטור, והמשנה השמיטה את הדין לגבי סומא שמבייש את אחרים, ומזה הגמרא מדייקת שאכן הוא חייב, ועתה מביאה את דעת רבי יהודה שחולק על זאת ופוסט את הסומא מנזק ועוד ארבעה דינים נוספים – כדלהלן:

מתניתין דלא כר' יהודה דתניא-

ר' יהודה אומר (1) סומא אין לו בושת שמ,

וכך היה ר' יהודה פוסט מחייבי גליות, ומחייבי מלקיות, ומחייבי מיתות ב"ד. עתה הגמרא מפרטת ומבררת כל דין בנפרד ומהיכן הוא למד את זה.

(1) סומא אין לו בושת,

עיניך עיניך מעדים זוממין: מה התם סומין לא שצריכים שיראו שקטע ידו של חברו והיאך יעידו, אף הכא סומין לא.

(2) מחייבי גליות-

בברייתא למטה יבואר דעת רבי יהודה ודעת ר"מ שחולק עליו, להלן הפסוקים שנחלקו כיצד לדורשם.

דתניא-

א. רבי יהודה

כתוב ואשר יבא את רעהו ביער לחטוב עצים שמשמע אפי' סומא, כתב רחמנא בלא ראות שמשמע שהוא רואה ממקום אחר וכאן היה בלא ראות למעוטי סומא.

בבלי דעת פרט למתכוין הוא.

ב. ר' מאיר אומר לרבות את הסומא.

כתב רחמנא בלא ראות למעוטי, וכתב רחמנא בבלי דעת למעוטי: הוי מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות.

(3) חייבי מיתות ב"ד-

אתיא בגז"ש רוצח - לא תקחו כופר לנפש רוצח הוא - לנוס שמה רוצח מחייבי גליות.

(4) חייבי מלקיות-

אתיא רשע רשע מחייבי מיתות בית דין.

סיכום הסוגיא

המבייש את [ועוד דינים נוספים]

- הערום - פטור אך האם הרוח הרים את בגדיו והוא מוסיף להגביה חייב.
 - סומא - חייב - ואם הוא בייש את האחרים: רבי יהודה פוסט ורבנן [משנתינו] מחייבים. גלות - רבי יהודה אינו גולה ולפי ר"מ גולה.
 - רבי יהודה פטור גם מחיוב מיתת ב"ד, מלקות, דינים, מכל המצוות.
 - הישן - חייב. ביישו ישן ומת - ספק בגמרא [ל"ק ספק האם הוא משום זילותא חייב, ל"ב האם הוא משום פגם משפחה]
 - ואם הוא בייש אחרים פטור.
 - חרש - חייב
 - קטן - האם דמיכלמו ליה ומיכלם - חייב. בלא זה ספק בגמרא [מצד שיש זילותא או פגם משפחה].
 - שוטה - פטור.
- בבית המרחץ - פטור. אך על גב הנהר חייב.

[עד כאן דף פו עמוד ב]

מתניתין

המבייש את הערום, המבייש את הסומא, והמבייש את הישן, חייב. וישן שבייש פטור.

נפל מן הגג והזיק ובייש, חייב על הנזק ופטור על הבושת, עד שיהא מתכוין.

גמרא

ת"ר ביישו ערום, חייב, ואינו דומה ביישו ערום לביישו לבוש.

ביישו בבית המרחץ, חייב, ואינו דומה ביישו בבית המרחץ לביישו בשוק.

הגמרא שואלת לכאורה ערום ובבית המרחץ אין בהם בושת ומתרץ דהיינו דווקא במקרה מסוים:

אמר ר' ביישו ערום חייב.

(קושיה) ערום בר בושת הוא^{שלח} מכיוון שאינו מקפיד לילך ערום בפני בני אדם לאו בר בושת הוא!

(תירוץ) אמר רב פפא מאי ערום? דאתא זיקא רוח כרכינהו הרים למאניה את בגדיו ואתא הוא מבייש דלינהו טפי הוסיף להגביהם יותר וביישיה.

ביישו בבית המרחץ חייב.

(קושיה) בית המרחץ בר בושת הוא הרי בני אדם עומדים שם ערומים ואין להם בושת!

(תירוץ) אמר רב פפא שביישו על גב הנהר [ששם אין עומד הערום אלא בשעה שיוצא לנהר מגביה בגדיו קצת כדי לרחוץ רגליו או שוקיו, ובא זה והרימו וביישו.^{שלח}]

ביישו ישן ומת - האם חייב בושת

בעי ר' אבא בר ממל ביישו ישן ומת ולא הכיר את בושתו שעשה לו מהו?

להלן יבואר שתי לישנות מה היו צדדי ספקו (רב זביד ורב פפא), וכיצד הגמרא מנסה לפשוט את זה, ואמנם לבסוף לא פושטת ונשארת בספק.

1. [ל"ק] אמר רב זביד הכי קמבעיא ליה:

משום כיסופא^{חפית פנים} הוא והא מית ליה ולית ליה כיסופא,

או דלמא, משום זילותא הוא, דהיינו שמזלזל בו בפני רבים אע"פ שאינו שם על ליבו, והא אוזליה

ת"ר ש"מ אומר חרש וקטן, יש להן בושת.

שוטה אין לו בושת.

הגמרא מדייקת:

א"ב משום זילותא היינו דקתני קטן,

אלא אי אמרת משום כיסופא קטן בר בושת הוא?!

(קושיה) אלא מאי? משום זילותא? אפילו שוטה נמי!

(תירוץ) אמרי שוטה אין לך בושת גדולה מזו,

לפי זה, יכולים לפשוט כמו שהתחלנו לדייק, משום זילותא ולכן המבייש את הישן ומת חייב.

מכל מקום ניפשוט מינה דמשום זילותא הוא! דאי משום כיסופא, קטן בר כיסופא הוא?

(תירוץ) כדאמר רב פפא דמיכלמו ליה ומיכלם, הכא נמי דמיכלמו ליה ומיכלם.

(מסקנה) הגמרא לא פושטת את הספק.

2. [ל"ב] רב פפא אמר הכי קמבעיא ליה:

משום כיסופא ידידה הוא, והא מיית ליה.

או דלמא, משום בושת משפחה?

תא שמע חרש וקטן, יש לו בושת.

שוטה אין לו בושת.

אי אמרת בשלמא משום בושת משפחה, היינו דקתני קטן

אלא אי אמרת משום כיסופא ידידה, קטן בר בושת הוא!

(דחיה) אלא מאי משום בושת דבני משפחה? אפי' שוטה נמי!

(תירוץ) שוטה אין לך בושת גדולה מזו.

מ"מ ניפשוט מינה דמשום בושת משפחה, דאי משום כיסופא קטן בר כיסופא הוא!

בברייתא ביישו בבית המרחץ חייב אביישו ערום נמי קאי שהערימו בבית המרחץ והשתא א"ש הא דפרץ בית המרחץ בר בושת הוא בערמומי' והלא דרך בני אדם להיות ערומים במרחץ: שלט. כך ביאר הרשב"א

שמ תוספות ד"ה סומא אין לו בושת. דסומא שבייש פטור אבל המבייש את הסומא חייב דהא לא משתמע מענין שיהא פטור וכן משמע מתוך פירוש הקונטרס דפי' דדייק מתניתין דלא כרבי יהודה מדלא קתני סומא שבייש פטור כדקתני ישן שבייש פטור משמע דלא מצי דיין מדקתני המבייש את הסומא חייב דמודה רבי יהודה דמבייש את הסומא חייב:

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.